

พระธาตุหลวงเวียงจันทน์ในคำคืนเทศกาลนมัสการพระธาตุหลวงขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๒ ถ่ายเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ เวลา ๒๐:๓๐:๐๐ น.

เทวดาแลพระยานาคปุก (ปลุก) บุรีจันให้เป็นใหญ่

๓/๒๔/๑ ยามนั้น เมืองสุวณณภูมิ เป็นเมืองท้าวคำบาง อันตั้งเป็นเมือง ที่ห้วยแก้วคดแก้วเลียนั้นแล ยังมีลูกสาวผู้หนึ่งชื่อว่า อินทสว่างลงลอด (ฮอด)

เมื่อนาง (เทวีท้าว) คำบาง ผู้เป็นแม่ตรงคณนั้น ฝันว่า อินทาให้ดอกนิลลบล นางเอาแล้ว ก็ซัดลงในสระ เล่าเกิดเป็น ๒ ดอกบานงาม ท้าวสระอันนั้น เมื่อประสูตออกแล้ว ไข้ชื่อว่า อินทสว่างลงลอด หั้นแล

เล่ายัง ๓/๒๔/๒ (เตา) อรหันตาเจ้า ๒ อง ลงจากเมืองราชศิหพันมา

ตน ๑ ชื่อว่า มหาพุทธวงสา อยู่ที่แคมน้ำบึงหั้น

ตนหนึ่ง ชื่อว่า มหาสัชชตี อยู่ ป่าโพนเหนือ เพียงห้วยน้ำบึงหั้นแล

ยังมีกระโทชายผู้ ๑ ปุมไทย¹ ประกอบด้วยใจใส่ในกุสละบุรยงนัก เอือนอยู่แคมน้ำ ปากฮ่องแพ² หนองคันแทเสื่อน้ำ อันมาจุน้ำบึงนั้น ก็อุปฐากแก่อรหันตาทั้ง ๒ ด้วยข้าวบิณฑิवास สั้งขพัด³ เป็นปักกัตติ อรหันตาเจ้าว่า ปุมหลวงพำเพ็ด (บำเพ็ญ) บุรี ก็ซ้าใส่ชื่อให้ปรากฏว่า บุรีอว่ายลว่าย หั้นแล

คนทั้งหลาย ผุ่งเป็นวงสาแลอยู่ฮ่วมบ้าน ก็เอาเป็น คูบาอาจัน⁴ แก่เขา บุรีอว่ายลว่าย สอนสาตร สิ้น อันกทำนาปีนาแขงคนทั้งหลาย เมื่อข้าวแล้วชวนคนทั้งหลาย ให้ใส่ข้าวบิณฑิवासแล⁵ ๔/๑/๑ ข้าวสั้งขพัด เป็นปักกัตติบ่ขาด

อัน ๑ เมื่อฮวงข้าวพอเป็นน้ำนม เกี้ยวมาตำเจือด้วย น้ำเผ็ง น้ำอ้อย อยู่ต้มให้ทานที่ ๑

พอหม่ำ ให้ทาน ที่ ๑

พอฮาง ทาน ที่ ๑

พอเกี้ยว ทาน ที่ ๑

ขึ้นกอง ทาน ที่ ๑

อยู่ในลาน ทาน ที่ ๑

เมื่อขึ้นเล่า ให้ทาน ที่ ๑

แต่นั้น ไป เวน⁶ ข้าวใส่บาส เป็นปักกัตติ บุรีอว่ายลว่าย ก็อุทิสสน้ำส่งบุรีไปให้พระยานาคชุ่มมือบ่ขาด แล

ยังมี นาค ๓ ตัว

ตัว ๑ ชื่อ กายโลหะ อยู่ป่ามหาพุทธวงสา

1 ท้องใหญ่-ผู้ปริวรรต

2 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) และฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า สะแก

3 สั้งกัต-ผู้ปริวรรต

4 ครูบาอาจารย์-ผู้ปริวรรต

5 จบผูกที่ ๓

6 หมายถึง มอบให้

ตัวหนึ่ง ชื่อว่า **เอกกจักขุ** อยู่ **ปากฮองแก** ใ้เือนบุรีอ่วยล่วย

ตัวหนึ่งชื่อว่า **สุคันธะ** อยู่หาดชายกลางน้ำของหั้น

นาค ๓ ตัวนี้ได้ยินคำบุรีอุทิสสน้ำ จึงเอากันเมื่อไหว้สุวัณณนาค พุทโธทปาปนาค ทั้ง ๒ ก็ยินดีว่า สาธุ ๆ เมื่อพระเจ้ายังทิวรมานยามนั้น ก็มามีตตาสั่งสอนเขาทั้งหลายที่ภูฏเวียน แล้วจึงไว้ **ฮอยปาทลักขนา ตอยเติน**⁷ เขา ให้ฮักสาพู ๔/๑/๒ (กร) ทธศาสนาแท้

พระยานาคว่าดังนี้ จึงให้หั้นเอา **เสฏฐุชยยนาค** ตัวอยู่หนองคันแทเสื่อน้ำ นาคตัวนี้ เจาะแปวเที่ยวมาอยู่ **หนองหอไซ** จึงเจาะแต่นั้นออกน้ำของ เทียวมาอยู่หาดชาย พอล้ำหั้นแล หั้นเอา **สหัสสพละนาค** ตัวอยู่ **หนองคำ**⁸ อันเจาะเปียว (แปว) ออกมาที่ **ท่าพันท้าว**⁹ นั้น นาคตัวนี้ ๒ ตัวนี้เที่ยวน้ำของ เป็นปักกัตติแล

ตัว ๑ ชื่อว่า **คันทะ**¹⁰ อยู่ท่านาเหนือ

ตัว ๑ ชื่อว่า **สีโภคะ**¹¹ ท่านาใต้

ตัว ๑ ชื่อว่า **สิริวิฑะนาค** อยู่กกคำ

ตัว ๑ ชื่อว่า **อินทจัก** อยู่ปากห้วยม้งคละ

นาคทั้งหลายฝูงนี้ ก็หั้นเมื่อโฮมชุนมุกกัน พระยาสุวัณณนาค จึงซ้ำให้โอวาทเติมคำพระเจ้าสั่งสอนไว้แต่ก่อนแล จึงกล่าวว่า เขามาพ้อมกัน ตอบคุรแลเอาบุร อันบุรีอ่วยล่วยส่วย (อุทิสส) น้ำให้ทานแก่เขาทั้งหลายนั้นเทิน จึงถามว่า ที่ใดพอดตั้งเมืองราชธา ๔/๒/๑ นี้ อันเป็นที่พุทธศาสนาจักตั้งนั้นจา กายโลหะว่า ยังพอดตั้งที่แคมน้ำเพียงหาดชาย ที่สุคันทนาคอยู่นั้น เหตุว่าอรหันตมี ๒ ตนหั้นแล

อัน ๑ เทวดาตน ชื่อว่า **อินทสิริประเสิต** ก็อยู่เหนืออากาศเพียงหั้น

ตน ๑ ชื่อว่า **ปริสิทธิสั๊กกะเทวะ**

ตน ๑ ชื่อว่า **ระตะนะเกสิเทวิท**¹²

อันต่างฮูทธิ นิमितเป็น **สัตตวัน้อยใหญ่**¹³ เทียวไปทางน้ำทางบก

นางเทวดา ตนหนึ่ง อยู่สระพังอันน้อย ๑ ที่หว่างกลางผู้ข้าหั้นแล

สุคันทนาคแลเทวดาตน ๑ ชื่อว่า **สาราสนิต** อยู่สระกำเหนือแล

พระยาสุวัณณนาค ได้ยินกายโลหะนาคกล่าวสนั้น ก็มีใจยินดีว่าสาธุ ๆ เจ้าทั้ง ๓ อยู่ใ้กรหันตาเจ้าแลบุรีอ่วยล่วย ยังได้ฮู้อันเป็นม้งคละประเสิตกว่าทั้งหลายนั้น หากความเอาสันทะเทวดาฝูงนั้นเทิน ยังจักมีใจบูรตอมเขาบ่จา

7 หมายถึง ร้องคอแย

8 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) และฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า หนองขางคำ

9 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) และฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า พันพร้าว

10 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) และฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า คันธรรพ

11 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) ว่า สิทธิโภค, ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) ว่า อุทธิโกนาศ

12 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) ว่า มีชื่อเทวดาเพิ่ม คือ เทวดาอินทผยของ, นางเทวดามัจฉานารี หน้า ๘๑.

13 สัตว์ตัวน้อยใหญ่-ผู้ปวีรรต

สุคันทนาค เอกจักขุนาค ว่าเทวดาสิริ นั้น เป็นใหญ่กว่า ๔/๒/๒ (กรร) ชูตน ก็พาเทวดาทั้งหลายฝูงนี้ เข้า ไปสู่ปราสาทมหาพุทธวงศา ชูตำฮบวันสิ้นนั้นแล้ว นาคทั้งหลายชุมนุมกันแลก็คืนมา จึงไปเอาสันทะเทวดา อินทสิริเทวดา ก็สาธุ ๆ ว่าดังนั้น จึงเดินเทวดาทั้งหลาย มาโหมให้อุ้ความแล้ว ก็เมื่อสูที่อยู่แห่งตนก่อนก็มีแล

ยังมีกาลอันนี้ บุรีอวยล้วยพาสาง (สร้าง) ป่าน¹⁴ กทำนาแซง ที่หนองบึงนอกบ้าน ข้าวเป็นฮวง พอแก่แล้ว

“...ก็เกิดน้ำท่วม สุวรรณนาคเห็นดังนั้นจึงให้เสตถาไชยนาคนิรมิตเป็นคันแทก้นทอน้ำ หนองเสื่อน้ำนั้น น้ำหนองนั้นล้นคันแทมาท่วมกข้าวให้เหลืออยู่เสมอรวง คนทั้งหลายเห็นดังนั้น...”¹⁵

พ้อมกันเป็นน้ำเสีย คนทั้งหลาย จึงใสชื่อว่า หนองคันแทเสื่อน้ำ แต่นั้นมาแล

ยามนั้น ฝิเสื่อน้ำ มีหั้นกินคนทั้งหลาย ฝิเสื่อน้ำนิมิตเป็นคันแททอน้ำหั้นแล้ว สับเสียดึง ตะตี¹⁶ กิน คนตาย ว่าดังนี้คนทั้งหลาย ก็ บ่กลกแลพ่ายหนี¹⁷ ผู้ (หนี) บ่ทันจึงฮ้องว่า เอากันแต่ ดังนี้ แต่นั้นก็เอิ้น กันห ลิ่นว่า หนองเอากันแต่ สิบ ๆ มาแต่นั้นแล

พระยาสุวณนาค ข้าให้ เอกจักขุแลสุคันทนาค นิมิตเป็นงูไป ผ่า¹⁸ หมากข้าว ๔/๓/๑ เล่าลัมเสียด คน ทั้งหลาย จึงสานฮัว ไปตันปองช่องทาง ใสไซ เอาได้น้อย ๒ ตัว เกิดเป็นคำ มี หอร¹⁹ อันแดงงาม

คืนนั้น บุรีอวยล้วย ฝันว่าใส้ออกเป็นสิง (สิงค์) เป็นลายยาวเกี่ยวแอว เวียนเมื่อขวาเจ็ดฮอบแล้ว ชะดั่ง (สะดั่ง) ตื่น ยินอัยานกัวนัก ฮุงเข้าก็ไปใสบาสเวนข้าว จึงไหว้อรหันตาเจ้าทั้ง ๒ แล้ว อรหันตาเจ้าทั้ง ๒ จึงบอกว่า ท่านจึงหาดอกไม้ขาว บูชาไว้ที่เพียงเท็งหัวหั้น จึงอุทิสสน้ำ ไปหาพระยานาคเทิน

ว่าดังนั้น พ่อชายนี เขาจึงเอาน้อย ๒ ตัวนั้น มาให้บุรีชิงไว้ ว่าเอาเมื่อถวายท้าวคำบาง ผู้เป็นใหญ่ ท่อไปหั้นเอาเมื่อถวายขอ (พอ) คำนี้ สุวณนาค นิมิตเป็นผู้เฝ้า ผมขวามีสบอันแดงงาม นุ่งผ้าขาวเสื่อขาว เข้ามาหาบุรีอวยล้วย ว่าฮ้อยมาขอเอาน้อย ๒ ตัว อันเป็นลูกฮ้อย เถ้าได้ชิงไว้หั้นแล บุรีอวยล้วยดู ๔/๓/๒ (กรร) หลาก จึงถามว่า เจ้าเป็นคนบुरคนสิ้น จึงนุ่งเสื่อขาวมา ว่างูเป็นลูกสังจา ฮ้อยจักเอาเมื่อถวาย ท้าวคำ บาง ให้เห็นงูตัวเกิดเป็นคำ นั้นแล

ผู้เฝ้านาค จึงว่าฮ้อยเป็นพระยานาคแล เจ้าอย่าได้เอาลูกฮ้อย ไปถวายเทิน เจ้ายังมักอันใด หากจักให้ แล ท้าวคำบาง มีอันใดควรเอามาถวาย เจ้าจึงแมนแล

14 หมายถึง กั้น, ปิด, ทด

15 ไบลานต้นฉบับเนื้อหาขาดหายไปจึง ขกเนื้อความมาจากฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) หน้า ๕๕.

16 อักษรวิธิธรรมที่จาร คือ “ตีะ”

17 ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) ว่า “...ให้หลงเพื่ออุบายจะกินคนบรู้ คนเหล่านั้นมีความกลัว จึงพากันแล่นหนีกันไปถึม กันและกัน...” หน้า ๕๕.

18 หมายถึง ผ่าน, ทำให้แยกจากกัน

19 หงอน-ผู้ปรีวรต

บุรีก็คิดฮอด อันตนได้อุทิสสน้ำส่งบุร ไปหาพระยานาคแล นิมิตรคำฝั้น ฮอยที่พระยานาคจักให้กู มีสิ่งบ่ออย่าชะแล จึงกล่าวว่ ผิซ้อยหากยังมั่งเยื้องใด เจ้ากูจึงกุนาซ้อยเทิน

ว่าดังนี้แล้ว ก็วางงูน้อย ๒ ตัวนั้นให้ ลวดกับ (กลับ) เป็น **มานว**²⁰ หนุ่ม หนุ่งเคื่องขาว หนีไปนำกันสุด ชั่วตา จึงบ่ปรากฏเห็นแล

ยามนั้น พระยานาค ซ้ำบอกว่า เจ้าจึงควัดน้ำบ่อ อัน ๑ ที่บึงเพียงนอกบ้านเจ้านี้ไปเทิน บุรีอ่วยลว่ ว่าวว่า ๔/๔/๑ สาธู ๆ แล พระยานาค กับหนีต่อหน้าแล

ยามนั้น เถิงเมื่อกาลน้ำ **บก**²¹ ดังนั้น บุรีอ่วยลว่ ไปเดินคนทั้งหลาย เกี่ยวข้าวบรบรรแล้ว จึงควัด น้ำบ่ออันนี้ เป็นตั้ง **หลุมปา**²² นี้ ล้อมไว้แล้ว

ยามนั้น พระยาสุวิณณนาค จึงไปบันตนใจท้าวคำบางแลนางผู้เป็นเมียนั้น ให้เอานางอินสว่างลงลอด ไปถวายแก่ พระยาสุमितตวงสาราชมรุกขนคร ดังนั้น พระยาก็ลวดมีหัวใจคิดไค้ เอานางไปถวายสมพระยา นาค**บันตน**นั้นแล จึงให้**แต่งแพทอง** อันใส่**เคื่องอมนาง**แล ผูกจัก**แนบนั่งสืบล้ม**แล เอื่อใส่หอคำ ว่าจักนำไป ถวาย พระยาสุमितตวงสา ดังนั้น

นางลวดบ่ไป ท้าวคำบางแลนางผู้เป็นแม่ จึงคิดฮอดบุรีอ่วยลว่ อันเขาเว้าว่าปุมใหญ่ กินข้าวทาง ช้าง มีคำตคินงดังนั้น มาถ่าอุปบายความว่ จักเอานาง ๔/๔/๒ (กรี) ไปกับบุรีอ่วยลว่ อันเป็นปุมหลวงนั้น นางหลวงจัก **ซิงใจ**²³ หากจักไปเป็นเมีย พระยาสุमितตวงสาราชาเจ้า บ่ออย่าชะแล นางอินทสว่างลงลอด ได้ ยินว่า จักเป็นเมียบุรีอ่วยลว่ ก็ยินดีหายโสกลแล

ท้าวคำบาง จึงบอกคนทั้งหลาย ให้แบ่ง**เฮือนห้าห้อง ๒ หลัง**²⁴ ไว้ที่หว่างกลางเพียงหาดชายแล น้ำ บ่ออันควัดนั้น แลจึงแต่งแบ่งให้นางขวง (นุ่ง) เอื่อหอคำนัน ล่วงมาเขาในเฮือนที่นั้น เพื่ออุปบายให้นางเห็น บุรีอ่วยลว่เห็นแล

ท้าวคำบางจึงบอกคนทั้งหลาย จักเนาอันเป็นเคื่องอมนางไปส่งนั้น เอาแพของล่องมาจอดท่าเพียง เฮือนนางยามนั้น คนผู้ท้าวคำบางหาก **อานัด**²⁵ ค่ำรหัดนั้น ก็ไปบอกแก่บุรีอ่วยลว่ ให้มาเฝ้านางว่าดังนี้ บุรีอ่วยลว่ ฮู้อยังคำอันนั้นแล้ว จึงลงไปสู่น้ำสา่ง อันควัดไว้แต่ก่อนนั้น เอ็นเฮียก ๔/๔/๑ เอกกจักขุแลสุ คันทนาค ทั้ง ๒ ได้ยิน ก็ออกมาบุรีจึงว่า บัดนี้คำปรารภนาผู้ซำมี จึงกุนาให้ได้ นางอินทสว่างลงลอด นั้นเทิน

ยามนั้น **สุคันทนา** จึงเอากวด (ขวด) **จันมา**ให้ แลจึงนิมิตรอ่างอาบกับบวยไว้

เอกจักขุนาค ให้ผ้า แลจึงบอกเดินกันมาชู่แห่ง

กายโลหะนาค ให้เสื่อ

อินทจักกนาค ให้แหวน

เสฏฐะเขยยนา ให้คันไชยสีด้าแก้ว

สหัสสะนาค ให้เชิดคำพันยอด²⁶ ฮูปท้าวพันคนเป็นลายอยู่ในเชิด

20 หมายถึง มานพ

21 หมายถึง กวด, แห่ง

22 หลุมปลา-ผู้ปวีรรต

23 จักใจ-ผู้ปวีรรต

24 ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๑) ว่า ๕ หลัง

25 อาณัติ-ผู้ปวีรรต

สิทธิโภคะนาค ให้วันลักคังคำประดับแก้ว²⁷

คันธัพพนาค ให้สังวานคำ

สิริวษณะนาค ให้เกิบตีนคำ

เทวดาอินทสิริ ให้แวน²⁸ แก้วขอบคำแค

เทวดาอินทผยอง ให้ต่างคำ

เคื่องฝูงนี้ ย่อมประดับแก้วชู่อัน

เทวดาสาลาสนิต ให้ผ้าเช็ดหน้า

เทวดาปริสิทธิลักกเทวะ ให้กวต ๔/๕/๒ (กร) น้ำมันแก้ว

เทวดารัตตนเกสี ให้หิวแก้วผลึกหินแล

คันว่า นาค เทวดา ให้เคื่องฝูงนี้แล้ว ก็หนีมาเค้าโฮมกันอยู่หาดชายที่สุคันทนาคหัน

ยามนั้น **สุกขรหัตถินาค**แล**บัพพารนาค** พุทโธปาปนาค ก็มาพ้อม ทั้งหลายฝูงเป็นประริวานนางนาค นั้น ให้หลับอยู่หันแล

พระยาสุวัณณนาค จึงนิมิตปราสาทแลเคื่องลวดปูอาสนนา (ผ้า) พิดานแล้ว พ้อมเอานางอินทส ว่างลงลอด ไปปราสาทไม้จันทั้งมวรนัน จึงซ่านิมิตโงงหลงหลังนึ่ง **สิบเก้าห้อง**แล้ว ด้วยแก่นจันแดงทั้งมวร บัพพารนาค จึงนิมิตปราสาทเบ็งชอรไว้แล้ว ด้วย**ไม้เตือโคบคำ**พายนอก พุทโธปาปนาค นิมิตสระพังอาบไว้ สุกขรนาคหัตถินาค นิมิต**โงงข้าง** ไร่ช้าย ขวา เป็นคุ่มเป็นวัง ให้มีชู่อัน คนทั้งหลาย ได้ถักต้องอันพระยา ๔/๖/๑ นาคนิมิต ก็ **ตระหลบ**²⁹ นอนหลับันัก หันแล

ในกาลยามนั้น เทวดาอินทสิริ กล่าวแก่พระยานาคว่า เจียมบางกลาง (สร้าง) ปราสาทโงงหลงนั้น ไว้ให้ช้อยฮักสาทั้งมวร ว่าดังนี้ ก็เข้าอยู่ในเบ็งชร หันแล

จึงให้นางมัจฉะนารี นำดอกไม้ เอาบุรีอ่วยล่วยมา

26 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) ว่า เสือ

27 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) ว่า มงกฎทองคำประดับแก้ว, แต่ในเอกสารโบราณ กลับปรากฏว่า นาคอีกคน คือ สหัสสะนาค ให้เช็ดคำ ซึ่งเทริดเป็นเครื่องศิราภรณ์อย่างเดียวกันกับมงกฎ, ผู้ปริวรรตมีประเด็นข้อสงสัยในเครื่องแต่งตัวที่ชื่อว่า “วันลักคัง” โดยพยายามหาคำตอบจากผู้รู้และพจนานุกรมศัพท์โบราณต่าง ๆ แต่คำตอบที่ได้ยังไม่มีความชัดเจน จึงมีข้อสังเกตหนึ่งที่สามารถมองได้คือ ขนบในการแต่งตัว ที่มักกล่าวเริ่ม มงกฎ กรองสอด อูทรพันธะ ฯลฯ หรือตั้งแต่ ส่วนศีรษะ ส่วนลำตัว และ ส่วนเท้า ซึ่ง (เครื่องเอ้/แต่งตัว) สิ่งที่ชื่อ วันลักคัง อาจเป็นเครื่องประดับในส่วนของลำตัว-ผู้ปริวรรต, ในวงสุนทรีขสนทนาค่านสื่อสังคม ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ ได้ให้ความหมายว่า วันลักคัง : วัลลิ (เถาวัลย์) + ระฆัง ไซ้ ๒ กรณี ได้แก่ ๑. ใช้เรียกลวดลายประดับคอรระฆังของเครื่องยอดและเจดีย์ เรียกตามศัพท์อย่างไทยว่า “บัวคอเสื้อ” และ ๒. ใช้เรียกเครื่องประดับสวมที่คอ เรียกอย่างไทยว่า “กรองสอด”-สุนทรีขสนทนาค่านสื่อสังคม. วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑ เวลา ๑๑.๐๐ น.

28 กระจก-ผู้ปริวรรต

29 สลบ-ผู้ปริวรรต

ยามนั้น บุรีไปชำระน้ำสุคันทนาคนิมิตแล้ว ก็เช็ดด้วยผ้าอันนั้น คึงก็ลวดขวางมาแล้วแล ทาห้องใหญ่
นักก็ แวบ³⁰ กลมงาม ดัง**ขารนูอินทานั้น**แล แล้วทาน้ำมันแล้ว จึงนุ่งเสื้อผ้าใส่สังวาล **วันลักคัง**แล ถือแหวน
แลถือต่าง ใส่เช็ด (เช็ด) หัว จึงเอา**ดอกไม้แก้วข้อมือ** เล่าแยงแว่น แล้วก็แยมหัวหั้นแล จึง **พายคันไซ**³¹
ใส่ **สีเกบตีนคำ**

ยามนั้น นางเทวดามัจจานารินิมิต เอาวีค้ายืนให้ เจ้าบุรีรับเอาแล้ว ก็ลวดนอนหลับอยู่ นาง
เทวดามัจจานารี ก็โถมเอามาทอดไว้ในกลางปราสาทตอมนางอินทสว่าง ๔/๖/๒ (ทร) (ลง) ลอด ก็ชะคั้งตื่น สุ
คันทะกินจันมาถึกต้องนาง ลวดมีคำฮักคำแพงผิวเมียกันอยู่หั้น ก็มีแล

ยามนั้น คนทั้งหลายก็ตื่นขึ้น (ขึ้น) เห็นแล้ว ก็ลวดเป็นยิ่งอัจจะจันยิ่งนัก จึงเมื่อไหว้ท้าวคำบาง นาง
ผู้แม่ มาเห็นแล้วก็ชมชื่นยินดี จึงเวนบ้านเมืองให้แล้ว จึงพ้อมกันเบิก **บาสี**³² ว่า **เจ้าบุรีจันทลูบลาง**³³ ฝวนาง
อินทสว่างลงลอด ลูกท้าวคำบาง ก็มีหั้นแล

ยามนั้น พระยานาค ไปควัดน้ำมั่งคละไว้ในห้วย เมื่อนั้น **ทะเลิน**³⁴ แล้ว จึงมาบอกเทวดาอินทสิริเจียม
บางว่า ให้บอกแก่เทวดาตน ชื่อว่า **ปริสิทธิสัถกเทวนาค** อยู่ฮักสาลินอันนอก ฝูงน้ำกำ (กำ?) มาได้ เพื่อไหล
ผ่านน้ำของ ให้เป็นมั่งคละแก่บ้านเมืองหั้นแล

นางเทวดามัจจานารี จึงว่า ผู้ซำรฮักสาเจ้าบุรีจันทแลนางทั้งหลาย กับทั้งข้อยหัตถบาทเจ้าบุรีจันทแล
เทวดาอินทผยอง ว่า ผู้ซำ ๔/๗/๑ จักฮักสาคนทั้งหลาย ในเวียงแต่ค้อมกำเมื่อหน้าไปได้ ทั้งมวรแล
เทวดาสาราสินิต (ว่า) ผู้ซำ จักฮักสาแต่ค้อมเบื้องหลังนั้น เมื่อเหนือ ทั้งมวรแล
เทวดาสิริเจียมบาง จึงว่าแก่พระยานาคว่า **สีเมือง**³⁵ อันนี้ มี**ห้าแห่ง**คือว่า

- ทำน้ำใต้ บ่อน ๑
- ทำน้ำเหนือ บ่อน ๑
- ทำพันท้าว บ่อน ๑
- หาดชายผ่อลำ บ่อน ๑
- โคกคำ บ่อนนาคตัวได้อยู

แม่นว่า สีเมืองฮักสาหั้นเทิน จึงหมั้น**เถียวล้ำ**ดู เจือกงฝูงเป็นปาวนั้น เจ้าทั้งหลาย อย่าได้ให้กินผู้ กิน
คน ฝูงบ่ได้กทำผิดคองนั้นแล เอากันฮักสาบ้านเมืองดี ให้สาสนาฮ้างเฮืองเทิน พระยาสุวณณาคนี้ เจ้าได้เป็น
ใหญ่ ก็หากตนอยู่ใน**สาสนาธารณาคม** ฮักสาจิตแก้วสัพพัญญูเจ้าพุนแล

ยามนั้น พระยาสุวณณาค ก็ยินดี จึงแตงนาคสี่ตัวให้เป็น**ล่ำมเมือง** เพื่อพิจารณาฮ้างโทดคน
ทั้งหลาย อันควร ขบ ๔/๗/๒ (ทร) เคี้ยว กิน อันบ่ควร กิน อย่าให้กิน **ล่ำมสี่** ตัวนี้ แม่น

30 หมายถึง ขุบ, แพบ

31 หมายถึง ขรรค์ไชยศรี

32 บาศรี คือ บา หมายถึง ผู้ชาย, ศรี หมายถึง ผู้หญิง การที่ ชาย หญิง แต่งงานกันเรียก บาศรี

33 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) และฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) กล่าวว่า บุรีจัน

34 ฉบับของหอสมุดแห่งชาติ (๒๔๘๓) ว่า หัวเมืองสองลิน, ฉบับของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (๒๕๕๓) ว่า หัวเมืองสองรินสองราง

35 หมายถึง ศรีเมือง

กายโลหะ ๑
เอกจักขุ ๑
สุคันทะ ๑
อินทจัก ๑
นาคฝูงนี้ เป็นล่ำมแล

เทวดาอินทาสิริเจียมบาง ว่าให้ เทวดาอินทผยองแลเทวดาสาราสนิต คว้าเถียวดูตาม **ตาแสง**³⁶ ฅิว่า เห็นโศดแห่งคนทั้งหลาย จึงบอกแก่ล่ำมทั้งสี่ ให้พิจารณาดูแจ้งแล้ว จึงไหว้นาคสี่เมืองห้าแห่งตัดเทิน นางเทวดามัจจนารี ให้ดูโศดบุรีแลนาคทั้งหลาย กับทั้ง**ข้ามหาดช่วงไซ้**ทั้งมวร หากเห็นโศด ให้บอกแก่ล่ำมทั้งสี่ ควรสิ่งใดก็ตามเทิน เทวดาอินทาสิริเจียมบางแลพระยาสุวัณณนาค พ้อมกันคาดไว้แล **กต**³⁷ เส้น จึงให้สาราสนิต อ่านให้ฟังที่หาดชายหั้นแล ว่าอินทาสิริเจียมบาง (เป็นผู้ฮักสำน้ามงคล) **สร้างสอง หนองสาม ล่ำมสี่ สี (เมือง) ห้า** พ้อมกันคาดแต่งไว้ดังนี้ เล่า ๔/๘/๑ นิมิตเทวดาหกตน นาค ๙ ตัว

ยามนั้น นาคแลเทวดาทั้งหลาย จื่อจำไว้แล้ว ก็พ้อมกันไปเวียนเมื่อ จึงนิมิตให้เป็น **ต้าย**³⁸ (รั้ว) เป็นเวียงแล้ว ด้วยแก่นไม้จันทั้งมวร ก็หอมทั่วทั้งเมือง แล้วจึงลาพากจากกัน เมื่อสูที่อยู่แห่งตนก็มีแล

ยามนั้น บุรีจันได้เป็นใหญ่แก่บ้านเมืองแล้ว ก็สร้างบ่อน้ำบ่ออันได้ควัดใส่ **แปงไม้ดู่** (ประตู) ทั้งมวร **ปัง** (ปรางค์?) ปราสาทพ้อมไว้แล้ว จึงสร้าง**ขัวไม้ดู่** แต่เวียงขวามน้ำบึงนั้น ฮอดบ้านเก่า แลสร้างวัดหลัง ๑ ประดับแก้วทั้งมวร บ่อนเฮือนตอรหันตาเจ้า จึงใส่ชื่อว่า **วัดบุรีอว่ายลว่าย** ก็มีแล

เล่าสร้างวิหาร ๒ หลัง ประดับแก้ว ให้อรหันตาเจ้า **ป่าใต้ ป่าเหนือ** อยู่ เจ้า ๒ นี้เที่ยวมาสั่งสอนสังฆเจ้าที่ **วัดสวนอว่ายลว่าย** เป็นปักกะติแล พาสังฆเจ้าพี่น้องใต้ **ขัว**³⁹ ไม้ดู่ ไปบิณฑบาตในเวียงเป็นปักกะติ

เจ้าบุรีจันเข้าสร้างปราสาท ๔/๘/๒ (แก) ทองหลัง ๑ ไว้ที่โพนข้างไต้ขึ้น แม่นม้อตาฮบวันสิ้น เดือนออกค่า ๑ แหมค่า ๑ ออก ๙ คำนั้น บุรีจันแลอยู่จำสึนในปราสาททองที่นั้น คันสูงเข้าไปใสบาสเวน **ข้าวสัน** เป็นปักกะติแล้ว ไปไหว้**พุทธอุปเจ้าในวัดสระ (สวน) อว่ายลว่าย**แลฟังธัมมคอมอรหันตาเจ้าแล้ว จึงออกมาบูชาสร้าง (บ่อน้ำ) ไม้ดู่ อุทิสสน้ำส่งบูร ไปหาพระยานาคแลเทวดา เป็นปักกะติบ่ขาดหั้นแล

ยามนั้น **มหาพุทธวงสาเจ้า** ให้มหา**สัสติ** อยู่สั่งสอนสังฆเจ้าทั้งหลาย จึงไปเอาธาตุดอรหันตาชี่ณาสาวก ฝูงเป็นวงสาแห่งพระเจ้า มาโฮมไว้ในที่แห่งตนแล้ว บุรีจันจึงให้ขุดเล็ก ๕ วา กว้าง ๓ วา ก่อขึ้นเป็นปราสาทเจติยะ ติแผ่นเงินใสในปราสาท จึงละบับนาไว้แล้ว เอา**หินหมากคอม** มากมยั้งไว้ จึงหมายเสมาเพียงยอดผาสาทนั้นสูง ๓ วา คนทั้งหลายจึงว่า **ปราสาทมหา ๔/๘/๑ พุทธวงสา** มีสันทะพ้อมกันว่า **พันทอง หนองจัน วัดสวนอว่ายลว่าย สัสติ** แต่นั้นแล

จ๊กกล่าวบั้น **เทวดาแลพระยานาคบุก (ปลุก) บุรีจันให้เป็นใหญ่** ท่อนี้ก่อนแล

36 หมายถึง หมู่บ้าน, ตำบล

37 จด, เขียน-ผู้ปริวรรต

38 หมายถึง กำแพง, เสาเขื่อน, รั้ว กำแพง

39 หมายถึง สะพาน